

Veterinary Medicine and Empathy[#]

Emine TÜRK MENOĞLU

Yüzüncüyıl University Faculty of Veterinary Medicine , Department of Veterinary History Ethics , Zeve Campus / VAN

Corresponding author e-mail: e_turkmenoglu@hotmail.com

#This study was presented at the V. Congress of Medical Ethics .

S U M M A R Y

Empathy may be defined as putting and feeling oneself as another one and as understanding emotions and opinions of other one. Empathy is expected to facilitate the communication. Empathical skill which is extremely important for doctors provides a media to understand patient's problems and pains. In the veterinary medicine, benefiting empathy method is necessary both for human- animal relationship and for human- human relationship Women commonly approach with higher level of empathy than men do towards animals. Some animal owners display a selfish behaviour far from empathy, concerning animals euthanasia.

Key Words: Communication, Empathy, Veterinarian

Veteriner Hekimliği ve Empati

ÖZ

Empati bir insanın kendisini başka birisinin yerine koyarak o kişinin duygu ve düşüncelerini hissetmesi, anlaması ve bu durumu ona iletmesidir. Empatinin insanlar arası iletişimi kolaylaştırdığı belirtilmektedir. Hekimlerin sahip olduğu empati becerisi, hastanın sorunlarını ve acısını anlayabilmede önemlidir. Veteriner hekimliğinde hem insan-insan ilişkisi hem de insan-hayvan ilişkisinde empatinin kullanılması gerekmektedir. Genellikle kadınlar erkeklerden daha yüksek seviyede empatiyle hayvanlara yaklaşmaktadırlar. Bazı hayvan sahipleri hayvanının ötenazisi konusunda empatiden uzak bencilce bir tutum sergilemektedir. Hayvanların insanlardaki empatinin ilk basamağı olan duygusal geçiş' e sahip olmaları onlara daha hassas davranmayı gerektirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Empati, İletişim, Veteriner Hekim

GİRİŞ

Empati psikiyatride ve psikolojide, adından sıklıkla söz edilen önemli bir kavramdır. İnsanlar kendileriyle empati kurulduğunda anlaşıldıklarını ve kendilerine önem verildiğini hissetmektedir. Dolayısıyla empatik anlayış terapi ve danışma ortamlarının yanı sıra günlük yaşamın hemen her kesiminde iletişimi kolaylaştırmakta ve bireyleri birbirine yakınlaştırmaktadır (Dökmen 2003).

Türk Dil Kurumu'nun Türkçe sözlüğünde (Anon 2006a), duygudaşlık olarak ifade edilen ve Türkçeye Fransızcadan aktarılmış olan empati kelimesi Dökmen (2003) tarafından, bir kişinin kendisini karşısındakinin yerine koyarak olaylara onun bakış açısıyla bakması, o kişinin duygu ve düşüncelerini doğru olarak hissetmesi, anlaması ve bu durumu ona iletmesi süreci olarak tanımlanmaktadır. Empati yeteneği gelişmiş insanlar, kendilerini başkalarının gözleriyle görebildikleri için olumsuz yanlarını düzeltme, olumlu yanlarını daha da geliştirme şansı yakalayabilmektedir. Bu bireyler insanların davranışlarına daha geniş açıyla bakabilmekte, toplumun nabzını tutmakta ve hatta topluma yön verebilmektedirler. Empati yapabilen insanlar çevresiyle kolay iletişim kurabildiği için hem karşısındaki kişilere daha faydalı olmakta hem de o kişilerden daha çok verim alabilmektedir (Özkan 2006).

Bu çalışmada veteriner hekimliği uygulamalarında empatinin önemi, hayvanlara karşı empati yapmayı etkileyen faktörler ve hayvanlarda empati kavramının varlığının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Veteriner Hekimliği Uygulamalarında Empatinin Önemi

Empati kelimesi antipati ve sempati kelimeleriyle birlikte Dinçer tarafından tartışmaya açılan "insan-hayvan-veteriner hekim" uzlaşmasını ve yararlılığını hedefleyen "3P Prensibi" ni oluşturmaktadır (Dinçer 2001).

Veteriner hekimler mesleklerini icra ederken hasta, hasta sahibi, meslektaşları ve paramedikal meslek gruplarıyla sürekli bir iletişim halindedirler. Toktamışoğlu'na (Toktamışoğlu 2003) göre iletişimde başarılı olabilmenin sırrı önce karşımızdaki bireyi anlayabilmek ve sonra onun tarafından anlaşılmağa yatmaktadır. İnsanların olaylara sadece kendi doğrularıyla bakması çevresinde gördüklerini ve algıladıklarını sınırlandırmaktadır. Etkili insan ilişkileri, yönetim, liderlik, ruhlara ve yüreklere hitap edebilmenin yolu empatik iletişimden geçmektedir.

Öğrencilikten veteriner hekimliğe geçerken, iletişim becerilerinin geliştirilmesi ve insanlara hizmet etme konusunda deneyimler kazanılması önemli olmaktadır. Hekimin hasta sahibi ile iletişiminde kendisini hayvan sahibinin yerine koyarak, hayvanların sahipleri için çok değerli varlıklar

olduğunu unutmadan hareket etmesi gerekmektedir (Heath 2000).

Veteriner hekimliği ötenazi uygulamalarında empatik anlayış farklı bir önem taşımaktadır. Bazı vakalarda hayvanın ötenaziye gerektirecek bir sağlık sorunu olmamasına rağmen hayvan sahibi kendince ileri sürdüğü bir takım nedenlerden (hayvanına artık bakamaması ya da bakmak istememesi, hayvanının kendisi olmadan mutsuz olup acı çekeceğine inanması, ölen sevdiğine ait bir hayvanın kendisine o insanı hatırlatması vb.) dolayı hayvanının ötenazisini talep etmektedir. Böyle durumlarda hayvan sahibine kendisini hayvanın yerine koyması istense ve yaşam hakkının elinden alınacağı söylenece acıba "ötenazi konusunda ısrarcı olur mu?" Diğer taraftan hastanın tedaviye artık cevap vermediği ve acı çektiği bazı vakalarda ise hayvan sahibi kendisini hastasının iyileşeceğine kesin olarak inandırdığı için ötenaziye izin vermemektedir. Bu tür durumlarda da hayvan sahibi empati yapsa acıba "aynı koşullarda hastanın çektiği acıları çekmek ister mi?"

Veteriner Hekimlik Meslek Etiği Kuralları (Anon 2000) ve Türk Veteriner Hekimleri Birliği Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Uygulama Yönetmeliğinin (Anon 2006b) Deontoloji bölümünde veteriner hekimlerin ilişkide bulunduğu insan ve hayvanlarla iletişimde uyması gereken kuralların içinde empati olarak değerlendirilecek ifadeler bulunmaktadır. Örneğin Veteriner Hekimlik Meslek Etiği Kuralları'nın 28. maddesinde "Veteriner hekim terminal dönemdeki hastalara her türlü yardımı yapmaya, çekilen acıyı olabildiğince azaltmaya çalışır." cümlesi yer almaktadır (Anon 2000). Türk Veteriner Hekimleri Birliği Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Uygulama Yönetmeliğinin (Anon 2006b), 63. maddesinde ise "veteriner hekimlerin görevleri gereği ilişkili oldukları iş, meslek sahipleri ve meslektaşları ile tam bir uyum ve anlayış içerisinde çalışarak hayvan refahı kurallarına uymak ve uygulamasını temin etmek... hayvan sahiplerinin duygu ve düşüncelerine saygı göstermek" veteriner hekimlerin görevleri arasında gösterilmektedir. Aynı yönetmeliğin 83. maddesinde "Veteriner hekim hasta sahibinin üzüntü ve duygusallığını anlayışla karşılamak, hasta hayvana gerekli özeni göstermek onu tedavi etmek ve hayatını kurtarmak olasılığı bulunmadığı durumlarda bile acısını azaltmaya veya dindirmeye çalışmak zorundadır" ifadesi yer almaktadır.

Hayvanlara Karşı Empati Yapmayı Etkileyen Faktörler

Hekimlik uygulamalarında empati kavramı önemli bir yer tutmaktadır. Hastanın sorunlarını, ızdırabını anlayabilmenin neredeyse tek yolunun empati yapmak olduğu belirtilmektedir (Arda ve ark. 1996). Veteriner hekimliğin uygulama alanında insan-insan ilişkilerinin yanı sıra diğer hekimlik dallarından farklı olarak insan-hayvan ilişkisinde de empatinin

kullanılması gerekmektedir. Hayvanların belirli bazı dürtülere belli tepkiler vermeye programlanmış makinelerle benzeyen canlılar olduklarını savunan bilim insanları yerlerini, hayvanların kimliklerine ilişkin daha sağlıklı bir yaklaşımı benimseyen veteriner hekimlere bırakmaya başlamışlardır (Bekoff 2002).

İnsanların sahip oldukları empati yeteneği onların hayvanlara karşı tutumlarını belirleyen faktörlerden birisidir (Sharp ve ark. 2007). Bireylerde cinsiyet farkının hayvanlara karşı davranışı etkileyip etkilemediği konusunda ortaokul öğrencileri üzerinde yapılan araştırmanın sonuçlarına göre (DeRosa 2008) hayvanlara karşı kız öğrencilerin erkek öğrencilerden önemli ölçüde daha insancıl tutumlara sahip olduğu saptanmıştır. İngiltere’de veteriner fakültesi öğrencilerinin hayvan refahı ile ilgili tutumlarını değerlendirmek için yapılan anket sonuçlarına göre (Paul ve Podberscek 2000) empati üzerinde cinsiyetin, klinik öncesi ve klinik dönemlerinin etkili olduğu belirtilmiştir. Aynı çalışmada erkek öğrencilerin bayan öğrencilerden daha düşük seviyede empatiye sahip oldukları ve erkek öğrencilerin empati seviyesinin öğrenimlerinin son yıllarına doğru daha da azaldığı tespit edilmiştir.

Genel olarak hayvanlara karşı tutumlarda, erkekler insanlığın yararlarını daha ön planda tutarken, bayanlar hayvanlara karşı daha ilgili, empatik ve hayvanlar için fedakârlık yapmaya daha istekli bulunmaktadır (Sharp ve ark. 2007). Goleman’a (2000) göre erkekler de kadınlarla aynı oranda empati yeteneğine sahiptirler, fakat empati kurmaya kadınlardan daha az heveslidirler. Bu teoriye göre, erkekler empati kurmayı “güçsüzlük” işareti olarak algılamaktadırlar. Güney’e (2000) göre birçok kadın ve erkek üzerinde yapılan duygusal zekâ analizleri göstermiştir ki; kadınlar duygularının daha çok farkındadırlar, daha çok empatik ilişki kurabilmektedirler ve kişiler arası ilişkilerde daha başarılı olmaktadır.

Hayvanlarda Empati Kavramının Varlığı

Hayvanlarda empati kavramının olup olmadığının belirlenmesi hayvan refahının sağlanması açısından önemlidir.

Hayvanların da insanlar gibi empati ve sempatiye sahip olabilecekleri davranış bilimlerinde çok az araştırılmış bir konudur. Bunun nedenlerinden birisi, doğal hayatın sosyal iletişim yerinden daha çok bir savaş yeri olarak tasvir edilmesidir. Çoğu çağdaş psikolog ve nörologa göre empati kendimizi bir başkasının yerinde hayal etmekle ilişkili bilişsel bir kavramdır. Bu tanımlama empatiyi genellikle belli bir yaşın üzerinde ve yüksek düzey bilişsel testleri geçebilen insanlara ait bir özellikmiş gibi göstermektedir. Ancak bilimsel araştırma sonuçları bazı hayvanların da empatiye dayalı davranışlar sergileyebildiklerini göstermektedir. Evcil köpekler acı çeken insanlara karşı genellikle teselli edici bir

biçimde davranmaktadırlar. Gruplar halinde yaşayan hayvanlarda da empatinin var olması gerektiği belirtilmektedir. Örneğin, Rhesus macaques maymununda yavrulardan biri çok üzülünce, diğer yavrular onun etrafına toplanmakta ve onu kucaklamaktadırlar (Preston ve ark. 2008). Kanada’da yapılan bir çalışmaya göre laboratuvar ortamında birlikte yaşayan farelerin, acı ya da ağrı içindeki bir başka fareyi gördükten sonra ağrı eşikleri düşmektedir (Anon 2008). Bu sonuçlar insanlardaki empatinin ilk basamağı olan duygusal geçişin yani bir tür duygu bulaşmasının hayvanlarda da olduğunu göstermektedir (Preston ve ark. 2008, Anon 2008).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Veteriner hekimliği mesleğinin icrası insan ve hayvanlarla devamlı ve çok yönlü bir iletişimi gerekli kılmaktadır. İletişimde başarılı olmanın sırrı ise karşımızdaki bireyin duygu ve düşüncelerini doğru anlamak ve onun tarafından anlaşılmağa yatmaktadır (Toktamışoğlu 2003). Genellikle kadınlar hayvanlara karşı erkeklerden daha empatik bir tutum sergilemektedirler (DeRosa 2008, Paul ve Podberscek 2000). Hekimin empati kurma becerisinin, hayvan refahına olumlu etkisi ve insanlar arası iletişimi kolaylaştırması nedeniyle veteriner hekimler ve hekim adaylarına, empati yeteneğini artırma amaçlı eğitimler verilebilir.

Veteriner hekimliği ötenazi uygulamalarında empatik anlayış farklı bir önem taşımakta olup hayvanlarının ötenazisi konusunda bencilce hareket eden hayvan sahipleri, daha empatik davranmaları yönünde bilinçlendirilebilir.

Hayvanların empati kavramına sahip olup olmadıkları kesin olarak bilinmemekle birlikte insanlardaki empatinin ilk basamağı olan duygusal geçişe sahip oldukları belirtilmektedir (16,17). Bu durum insanların hayvanlara karşı tutumlarında daha hassas olmalarını gerektirmektedir.

Sonuç olarak empati veteriner hekimliğinde hem insan-insan hem de insan-hayvan ilişkisi çerçevesinde olmazsa olmaz bir kavram olup, uygulamada veteriner hekim ve hayvanların en üst düzey yararlılığının sağlanacağı bir seviyede bilinmesi ve kullanılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Anonim.** <http://www.biltek.tubitak.gov.tr/haberler/psikoloji/S-465-5.pdf>. Erişim Tarihi: 04 Kasım 2008a.
- Anonim.** <http://core.ecu.edu/psyc/wuenschk/Animals/NarcissismEmpathyAnimals.htm>. Erişim Tarihi: 23 Ocak 2007.
- Anonim.** http://www.humanesocietyyouth.org/research_evaluation/PDF/Differences.pdf. Erişim Tarihi: 04 Kasım 2008b.

- Anonim.** <http://www.ingentaconnect.com/content/oso/1953010/2007/00000001/00000001/art00029> Erişim Tarihi: 04 Kasım 2008c
- Anonim.** <http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul.Erişim> Tarihi: 11.12.2006a.
- Anonim.** Türk Veteriner Hekimleri Birliği Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Uygulama Yönetmeliği, 13 Eylül 2006b Tarih ve 26288 Sayılı Resmî Gazete.
- Anonim.** Veteriner Hekimlik Meslek Etiği Kuralları, Dayanışma, Kasım 2000; 33–36.
- Arda B, Oğuz Y, Şahinoğlu PS.** Deontoloji Ders Notları, Antıp A.Ş, Ankara. 1996. s. 79-84
- Bekoff M.** Düşünen Hayvanlar, Kitap Yayınevi, İstanbul.2002.
- Dinçer F.** Tıp ve Veteriner Hekimliği Etiğine Komparatif Bir Yaklaşım, II. Ulusal Tıbbi Etik Kongresi Bildiri Kitabı,Kapadokya,18–20 Ekim 2001, s:10–17.
- Dökmen Ü.** İletişim Çatışmaları ve Empati, Sistem Kitapevi, İstanbul.2003.
- Goleman D.** İşbaşında Duygusal Zekâ, Varlık Yayınları, İstanbul. 2000.
- Güney S.** Davranış Bilimleri, Nobel Yayın Dağıtım, 2000.Ankara.
- Heath T.** Ten Tıpsto Easethe Transion from Studentto Veterinarian. Can Vet. J, 2000; 41(10) 767–768.
- Özkan E.** Öğrenmeyi Öğret Bana, Bahçıvanlar Basımevi,Konya.2006.
- Toktamışoğlu M.**Aklın Öteki Sesi Duygusal Zekâyyla Başarı,Kapital Medya Hizmetleri,İstanbul.2003.
- Paul ES, Podberscek AL.** Veterinary Educationand Students' Attitudes Towards Animal Welfare. VeterinaryRecord2000; 146: s. 269–272.